

یعنی ہر چہ کہ در محنت کن آمدہ است ظہور آن بظہیل عشق است کما قال کنت کنتاً مخفياً فاجبت
 ان اعرف فخلقت الخلق لا اعتراروتے بنماتا سعادوتے ببری عشقے حاصل نماتا حصول
 معرفت نمائی چہ ہر کس کہ بدرجہ عرفان رسید عشق رسیدہ عشق موسے را بکوه طور بردید بہر
 دید دوست موسے نور بردید عشق عیسی را بگردون سے بڑے یافتہ اورین حنبت از صمدہ عشق احمد
 را بود معراج دین بہ تا مقام او بود حق الیقین بہ کفر کا فر را و دین دیندار را بہ ذرہ در دل عطار را بہ
 قیل یا ایہا الذین امنوا اتقوا اللہ وابتغوا الیہ الوسیلۃ وجاهدوا فی سبیلہ لعلکم تفلحون
 و از حضرت مصطفیٰ ہم در تفسیر دید الہم من اللہ ما لکم لیکونوا یجتنبون ہر رسیدند فرمود کہ ہی
 اعمال حسبوہا حسنات فوجدوا فی کفۃ السیئات پس چارہ نیست کہ از صحبت ملی وصل
 و صحبت مرشد کامل میں بات علم عرف نام زمانہ نقدمات میتہ الجاہلیتہ قولہ

چو ستعد نظر نیستی وصال محوے | کہ جام جم نکند سو وقت بر صبری

تا وقتیکہ دیدہ جان بین حاصل نہ کردہ طالب وصال مباش کہ ہنگام نابینائی جام جم نفع نہ بخشد
 ۵ رو دیدہ بدست آ کر کہ ہر ذرہ خاک بہ جاے است جہان نمک گرنے نگری بہ و نیز از جام جم جم شر
 مراد است یعنی بے حصول عشق مرشد ہم توجہ نہیں کند و یا توجہ مرشد ہم نفع نے بخشد از بیجا
 ۵ شنیدم شد مرید پیش پیرے بہ کہ باشد در سلوکش دستگیرے بہ بگفت اریا نشد در عشق
 بر جاے بہ برو عاشق شو آنکہ پیش آئے بہ کہ در عشق سریت بس عجیبے غریب قولہ

بکوش خواجہ از عشق بے نصیب پیش آ | کہ بندہ را نخر و کس بعیب بے ہنری

کہ مرید بے عشق را بیج مرشد خریداری نماید ۵ مارانہ مرید و در خوان سے بایدہ نہ زاہد کا
 قرآن سے بایدہ صاحب دروسے سوختہ جان سے بایدہ آتش زدہ بخان مانے بایدہ از بیجا
 کہ در بحر المعانی است در مکتوب ثالث و ثلثون کہ باشد و اللہ تالیثا اگر حقیقے ذرہ عشق را
 بر خلائق فرستادی ہمہ بیگانگان آشنائی یافتند و در عالم یک بیگانہ نہماندی و انبیا کہ
 آمدند بشریت آمدند از بیجہ ہمہ بیگانگان کہ در ادیان خود بود متنفر شدند فلما جاء ہم ما عرفوا کفر
 واللہ اگر انبیا بحقیقت و محبت عشق خلائق را دعوت کنند آمدندی ہمہ بیگانگان آشنائی و اللہ
 ولیکن حضرت محمدیت خواست تا جہانے از حقیقت بعید ماند از سبب انہی عشق را بحقیقت نرفتند

مرادین ظلمات آنکہ رہنمائی کرو	دعا سے ہمیشہ بود و گر یہ سحری
درین ظلمات راہ عشق و سلوک قولہ	
بیا و سلطنت از ماہ نخر بمایہ حسن	درین معاملہ غافل مشوکہ صغیر
درین معاملہ اشارہ بمضمون مصرعہ ماسبق قولہ	
سے صبوح و شکر خواب صبحم تا چند	بعذر ہمیشہ کوش و نالہ سحری
شکر خواب صبحم خواب شیرین با مداد کنایت غفلت قولہ	
طریق عشق طریق عجب خطر کہت	نعوذ باللہ اگر رہ بمانے نبری
مانے حاسے اسن قولہ	
زہنجرو وصل تو در حیرتم چہ چارہ کنم	نہ در برابر چشمی نہ غائب از نظری
نہ در برابر چشمے باعتبار معاینہ ظاہر نہ غائب از نظرے باعتبار وطن و نگرستین قولہ	
ہزار جان گرامی بسوختن سیر عیرت	کہ ہر صباح و مسامح مجلس و گری
صبحاح با مداد مسامح شاہانگاہ قولہ	
ہر خبر کہ شنیدم درے بکیرت و دست	ازین سپس من ساقی وضع بخیری
درے نوع ازین سپس الحال وضع روش قولہ	
بہین بہت حافظ امید بہت کہ باز	ارے آسامی لیلای لیلۃ القمیری
یمن بختگی ارے صیغہ واحد متکلم فعل مضارع معلوم اسامی جمع اسم اہم درینجا شوق ازوم نہر کہ بمعنی علامت بر اشیا بود لیلای نام محبوب است مشہور معنی آنست کہ بختگی دعاے حافظ امید است کہ باز بہینم آثار و علامت محبوبہ خویش را در راہ در شب مشن از ماہی باز بہینم محبوب خویش تا مرے باشد این دل ریش او نیز از اسامی تجلیات صفاتی کہ بکلیں بدین گلشن جز از تجلیات گلے نچیند غزل	
عمر بگذشت بہ بیجا صلی و بواہوی	اسے پسر جام میم دو کہ یہ پیری بری
پسر اشارت بر شد باعتبار اصحاب اہل بیت جردم قولہ	
چہ شکر ہاست درین شہر کہ قانع شد	شاہ بازاران طریقت بشکارے مکے

شکر لذتها درین شهر کنایه از دنیا شاہبازان عارفان قوله

تا چو مجمر نفسی دامن جاتان گیرم | دل بر آتش نبهادم ز پے خوش نفسی

مجمر عود سوز قوله

لمع البرق من الظهور وانست | فلعلى لك آت يشهات قبس

درخشید برق لور وانست گرفتیم من بآن برق تا یافتیم من آن برق را پس سنا کیم من از دنیا
باشم از بهر تو شهاب یعنی ستاره آتش را که چیده باشد و این اقتباس است ازین کریم
که در سوره طه واقع شده که هلی ائنتک حدیث موسی از برای نادر افعال لاهله امکنه
انی انست نادر العلی ائیکم شهاب قبس یعنی آمده است بتو خبر موسی چون دید آتش را و خبر
که چون موسی از شعبی رخصت شده بمصر روان شد شبی که هوا سرد بود و مظلم بود و برق
مے درخشید و باران مے بارید ایشان را گم کردند نزدیک وادی امین رسیدند و صفورا دختر
شعبی که حلیه او بود در دو وضع حمل پیدا آمد آتش محتاج شد هر چند سعی کرد از سنگ آهن آتش
نیافت ناگاه از دور آتش دید پس گفت مرا ایل را که رنگ کنسید بهین موضع بدست که من بیم
آتش شایده که بیایم بر آتش سرد چوب مالی گرفته و نیز این خطاب روح است بنفوس از موسی روح
و از اهل نفس و از آتش تجلی و از طور مقام قرب قوله

کاروان رفت تو در راه کمینگاه بخواب | وه که بس بنجیر از غافل بانگ جری

کاروان سلف و یاران و عزیزان کمینگاه دنیا قوله

بال بکشا و صغیر از شجر طوبی زن | حیف باشد چو تو مرعیکه اسیر نفسی

بال بکشا جدی و سعی نما صغیر از شجر طوبی زن طالب مقام علوی باش قوله

چند پوید بهواس تو ز هر سو حافظ | یسر آند نظر یقا یک یا ملتیمی

خطاب بجناب مشوق حقیقی است که چند در جست وجوی تو حافظ بجنبت مزاح گرفتار آید سر سیم
درین گرواب بهر خس و خارے تعلق نماید آسان گرداند خدا و ایست که بسو تو رساند و درین وادیش
تواند آن مطلوب من واس ملتس جان و تن غزل

کتبت قصه شوقی و مدتی باکی | بیا که بے تو بجان آدم ز غمناکی

مد مع جاس اشک و چشم باکی یعنی گزیده از شوق و این یار آخر بیکه اصلی است چون قاضی
وزاکی و نیز شباع بود که باکی در اصل باکی بود ضمیر زیاد شوار بود ساکن کردن پس از جهت رفع انتقام
ساکنین یار بجزف آوردند باکی شد پس یار از برائے دستی وزن و رعایت قاضی آوردند یعنی
آنست که نیشتم من قصه شوق او حال آنکه چشم من گریان است بیا که در جدائی تو بجان آمده ام از اندوه -

قوله یسا که گفته ام از شوق با دوید شوق | ایامنازل سلمی و آینه سلاکی

منازل جمع منزل یعنی جاسے فرد آمدن سلمی نام محبوبه ایست این بمعنی کجا و منازل چون
جمع است باعتبار کل جمع مؤنث کاف مکتوبه موضوع بر خطاب مؤنث است آورد و یای مشباع
است اصل کلمه سلاک معنی آنست یعنی بسا گفته ام از شوق با گریه و زاری که اسے منازل سلمی بجاست
سلاکے شاماتا از روی شفقت بجواب من وزرے قوله

عجیب قعه و بس غریب جا و نه است | انا اضطررت قتیلاً و قاتلی تباکی

معنی آنست که عجیب قعه بار و نهاده و غریب حادثه بما اتفاق افتاده کہ سے طیم در حالے کہ
کشته شده ام و کشنده من هنوز شکایت وارد که توجه من نئے آرد از نجاست سے دلم مجروح
تیغ غم رقیب از دست من نالان به جفا پر دانه مسکین غریب و از آسای خیزد قوله

صبا عیسر نشان گشت ساقیا بر خیز | فہات شمتہ کرم مطیب لڑاکی

ہات بگیر و بیار شمسہ خلاصہ کہ ہندلائی شمسہ کرم شراب کرم انکور مطیب خوبو کردہ
شدہ و یای زاکا شباع است و نیز در اصل زاکا بودہ ضمیر زیاد شوار و اشتند ساکن کردن پس از
بہر اجتماع ساکنین حذف کردند بعد یا بر دستی وزن آوردند معنی آنست کہ بہار در رسید گاہ ہا
بشگفتانید باد صبا ہر طرف خوشبو تہا انتشار کرد و انید اسے ساقی بر خیز و بیار شیرہ انکور کہ خوشبو
پاک است مسلمان عشق را تر یاک قوله

فوج الکاسل فانعم فقد حری من شل | کہ زاد را ہران پستی است چالاک

بگذرستی و کمالی و انعام کن پس تحقیق جا بہت شل قوله

اثر نماز من بے شمائل خوبت | از منی تا اثر مجتہائی من مجتہائی

معنی آنست کہ اثر سے نماز من بزدیدن خصائل حمید تو یعنی بسبب فرق و جدائی تو از من

اثرے نامد و فراق مرا بتو نشان داری می بینم علامات حیات خود را از رو تو ای سلکے و نیز معنی است
 کہ اثرے نامد از من بے شاکل حمیدہ خصائل پسندیدہ تو بیستہ صفات ناقصہ بشری از من فنا گرفت
 و صفات کاملہ ربوبیت بحکم تخلق با خلاق اسد درین جا گرفت اری می بینم در خود علامات حیوۃ از شاہدات
 تجلیات این مستی خود را فانی دستم و شاہدہ کفا تو بنشستم عیان می بینم کہ وجود من آثار تجلیات حق
 بود و وجود من عکس وجود مطلق سز و قول

از وصف حسن تو حافظ چگونہ لاف زندم | کہ چون صفات الہی مرا در اراکی

ورایے اورا کی اسے بیرون از ادراک نغزل

کہ بر دینزد شاہان زمین گدا پیامے | کہ بکوی میفر و شان و ہزار حرم بجامے

میفر و شان عارفان کامل بصناعت قولہ

اگر این شراب غلامت گران حرفی بختہ | بہزار بار بہتر ز ہزار بختہ خامے

خام اشارہ ہے خام و شراب نامقصر قولہ

یکشای تیر فرگان بریز خون حافظ | کہ چنان کشتہ را نکشد کس تنگامے

کشتہ کشتہ شدہ نغزل

گذشتی بر من نمدید از راہ جفا کاری | بلی تو عمری بر عمر کے باشد فاداری

سگ اشارہ بر قیب تا تار دلایتے ست مشکبیز منسوب بخو برو بان نغزل

گفتند خلائق کہ توئی یوسف ثانی | چون نیکت یدم بحقیقت ازانی

یوسف پسر یعقوب علیہ السلام در سن بی نظیر گویند حسن سہ حصہ یکے حصہ مرا ولین آخرین ہا و در
 حصہ تنہا مر یوسف را و قبیل حسن نہ حصہ یک حصہ مر تمام عالم را و نہ حصہ مر یوسف او وحی پر یوسف
 در حالت کودکی بود چون تیغے و عیسیٰ و عمر و صد بیت سال و بر کنارہ رود نیل دفن کردند بعد از
 چہار صد سال سگہ در زمان خود نقل کردہ در شام نزدیک آباں او دفن نمود ۱۲ سن عجائب القمصن قولہ

در عشق تو ام شہر چو فر باد و مجیب نیست | ای خسرو خوبان کہ تو شیرین زمانہ

شہرہ مشہور قولہ

اگر سز نما ند از قد و رفتار تو بریایے | بخرام کہ از سز گذشتی بیوانی

روانی رفتار قوله	
گفتی که دهم کاست و جانست بتانم	ترسم ندای کامم و جانم بتانی
کام مقصود قوله	
چشم تو خدنگ از سپر جان گذرانید	بیمار که دیدست بدین سخت گمانی
خدنگ تیر چهار اشارت بچشم محبوب غزل	
کشته از آتش می عارض تو گل داری	په چون تنالم من بسوخته بلبل واری
وار مانند چون غنچه وار و نیز یعنی لائق چون شاهوار و گوشوار و نیز یعنی مقدار چون جامه وار و نام وار و نیز یعنی زده چون موگوار قائل بضم هر دو قاف مرد سبک و ظریف و نیز آواز صراحی که وقت شراب در سیاه انداختن آید و نیز بگو بگو ۱۱ من ابراهیم شاه تسیلس وار سلسله بند کابل شهریت غزل	
لست منی منی خلعت بالعراسه	الاک منی نوا با تا الای
هر آینه سکه که نام معشوقه است از وقت که حلول نموده و نزول فرموده در عراق ملاقات میکنم از فراق او چیزیرا که ملاقات میکنم یعنی رنج بسیار میخوردم قوله	
الا اے ساربان محل فروش	لے رجبانکم طلال اشتیاقه
وانا و آگاه باش اے ساربان محل دوست بسوی شما دراز شده اشتیاق من - قوله	
در و دم خون شد از نادیدن دوست	الا تعسا لایام الفراسه
وانا و آگاه باش هلاکی باد مرا بام فراق با قوله	
خرد در زنده رود انداز و موفوش	بگلبانگ جوانان عراسه
زنده رود نام رودیست عراق نام شهر و نام سرد قوله	
عروس بس خوشی اے دختر زرد	ولی که که سزاوار طلاله
اشکال آنست که اگر شراب صوری مراد بود پس همیشه سزاوار طلاق است لفظ گاه گاه چگونه بود و اگر ذکر و فکر مراد باشد آن همیشه سزاوار نیست این لفظ چه نوع صورت بنسد و جواب آنست که باوه خواران نیز در راه صیام ترک شراب نمایند و در آخر شعبان بسیار میخوردند و عیش و عشرت و سیر و گلگشت میکنند پنا بچه خیام گوید سه گویند که ماه رمضان گشت پدید آمدن اجدر و باوه خوریم کردید	

لله ان غزل در شرح دیوانه نیست ۱۲

سایه اشباح

سایه اشباح ۱۲

در آخر شعبان بخورم چندان می پزاید در رمضان مست بخیم تا عید و ذکر و فکر در بعضی اوقات
بنگاهم رفتن مستراح منع کرده اند و آن حالت از شمس تبریز قافله نجات است که میگویند در خلاص
نام خدا نباید گفت چکنم که شاه از اسپ فرود نمی آید اسپ بیچاره چه کند یعنی ذکر حق بر دل استیلا
یافته که هیچ حال از و دور نمی شود و این سخن در اختیار است قوله

بیا ساقی بده طریل گرامم | سقاکن اللہ من کاس و ہاقی

بنوشاند ترا حقتعالی از کاسہ دمام قوله

بخریدیم ما العیش فی مری جامکم | سقاکن اللہ فی عمد اللہ فی

چرخیم ما عیش را یعنی حاصل کردیم در چرا گاہ حامی شما و جا چیز نیست که اگر حمایت آن بخند
نیک باشد حمایت کند ترا خدا زمان ملاقات قوله

نہاک الشیب من وصل العذاری | سوی العقیل خدی و اعینا قمی

منع کرد پیری از وصل دو شیرگان سو بوسیدن رخساره و در کنار گرفتن قوله

و موعی بحرکم لا تحقیر و ہا | فکم بحر عمیق من سوائے

اشکھای من دریا ہای شما است تعمیر میندارید و را پس بسا دریا ہای عمیق از جو ہمای خورد است
زیرا کہ سوائی جمع ساقیہ یعنی جو خورد است غزل

لبش می یوسم و در میکشم می | آب زندگانی برودہ ام پے

تے قدم و سراغ قوله

نہ رازش میتوانم گفت با کس | نہ کس را میتوانم دید با کسی

یعنی نہ راز او با کسی کہ لائق استماع راز نیست میتوانم گفت و نہ معشوق دیگر را با او میتوانم
دید با این معنی کہ تجلیات او را در معشوق دیگر مشاهده کنم و نیز از مصرع ثانی مراد آن باشد کہ با کسی
دیگر را منظور ندارم تا در عبادت او را داخل دہم و در نصیحت اشارہ بہ مال خلاص است و دیگر
آنست کہ در عبادت او دیگرے را شریک نمیسازم و جز از او استقامت نمینمایم و برین تقدیر
اشارات باشد مضمون ایاک نعبد و ایاک نستعین و دیگر آنست کہ کس را در الوہیت و شریک نمیسازم
تا با این معنی بہرہ شوم کہ انی و ہمت و جہی للذی فطر السموات و الارض حنیفا و ما انا من المشرکین و غیر

کہ نمیتوانم کہ مشہود من کسے دیگر بود بلکہ صرف بہت ان مہینا یم کہ جزو سے درشا ہمن نہ باشد دیگر
 این بیت در لغت حضرت است کہ پیغمبر دیگرے را باو سے نمیتوانم دید یا آنکہ در ابتدا بحال مطلق در صورت
 مفید سے نمودند و چون آن مشاہدہ بوجہ حسن دست او نظر از مقدمات برخواست یعنی از غایت
 التذاز کہ در بحال سے بہیم کسے بچو او نیمی و محبت ہمارا ندا سمانی و صفاتی و انفعالی اتاری قولہ

بزن بر چنگ چنگ او ماہ مطرب	رگش بخراش تا بخروشم از سے
----------------------------	---------------------------

چنگ نام ساز و دست قولہ

تو با سلطان گل خوش باش و خوش	غنیت ان خلاص من ہمن از سے
------------------------------	---------------------------

ہمن سے نام ماہ قولہ

نچوید جان از ان قالب جدائی	کہ باشد خون جامش در گ و پیے
----------------------------	-----------------------------

خون جام لب غسل جام عقیق و شراب قولہ

زیانت در کش لے حافظ زبانی	حدیث نے زبان را بشنوائے
---------------------------	-------------------------

نے نام ساز غزل

محمور جام عشقم ساقی بدہ شرابی	پر کن قدح کہ بھی مجلس نثار آہے
-------------------------------	--------------------------------

آب رونق و تازگی قولہ

اشد قاتم چو حلقہ تا بعد ازین صفت	زین در و گزرا ند ما را بھیج بابے
----------------------------------	----------------------------------

بھیج بانے بھیج در و نیز بھیج بھیج قولہ

حافظ چہ مونی تو در ان وصال جانان	کے تشنہ سیر کرد از لعلہ سرا بے
----------------------------------	--------------------------------

لعلہ روشنی سرا ب دھو کا غزل

منم و آن زلف چون زنجیر یاسے	پریشان حال و دیوانہ دار سے
-----------------------------	----------------------------

بگزید قبول کرد گرد باد بگولہ غزل

میں نوش ہو گل افشان کن اندر چہ سبوی	این گفت سحر کہ گل بیل تو پیہ سبوی
تا غنچہ خندانست دولت بکہ خواہد بود	اسے شاخ گل رعنا از بہر کہ میری

غنچہ خندان کنایہ از دہن دولت مراد ہر کلام رعنا نام گلے زرد قولہ

کہ این غزل در شرح مہرور نیست

پس چون شمع نکورونی بر کندر باد است	طرف هنر بر بند از طور نکورونی
نکورونی حسن و جمال بر کندر باد است محل اعتماد نیست طرفه تا در طرفه هنری یعنی	حسن اخلاق و تیمارداری غیر بر بند پیدا کن و حاصل نما قوله
شمشاد خرامان کن آهنگ گلستان ترا	تا سر بریا موزد از قد تو و بجونی
آهنگ گلستان را بر آید تصد گلستان قوله	
هر مرغ بدستان در گلشن شاداب اند	بیل بنوا سازی حافظ بدعا گوئی
دستان در غزل	
ماییم و غم عشق جولان و خیال	وز ماه رخت گشته تنم همچو بلبل
بلبل باو نوقرین بهنشین نزدیک دست و پدیسر آید بلال دیگری عرضه بیان آنجات	آنجات را جمال قدرت نال نه که از درون خالی باشد و بیعتی قلم هم آید غزل
نوبهار است آن کوش که خوشدل باشی	که نسی گل بد متازه تو در گل باستی
نوبهار معروف در آن کوش در کار سعی ما قوله	
چنگ پیره همی سید هت پند لے	و عظمت آنگاه پد سو که قایل باستی
و عظم نصیحت و پند قوله	
در حین هر تنی دفتر حالے و گریست	حیف باشد که ز حال همه غافل باشی
چمن باغ و گلزار هر ورق هر متنفسی دفتر بیان قوله	
نقد عمرت بر غصه دنیا بگزاف	گر شبی روز درین غصه باطل باشی
گزاف دروغ قوله	
حافظ اگر بد از بخت بلندت باشد	صید آن شاه طبع شامل باشی
در نیم صبح سعادت آن نشان که تو دانی	خبر بگو و فلاح بیان که تو دانی
بگو که جان صنیعتم ز دست نجات خدارا	و لعل روح فرایت بخش زانکه تو دانی
خدارا بواسطه خدا قوله	
امید دیگر ز گشت چگونه نسدم	و دقیقه ایست نگار از میان که تو دانی

طایفه غزل در شیخ بو جوفه نیست

وقیعه سخن باریک قوله

یکدست ترکی تازی در نیامده حافظا | حدیث عشق بیان کن بهر زبان که تودانی

درین معامله عشق غزل

نوش کن جام شراب یک منی | تا بدان بیخ غم از دل بر کنی

بدان اشارت بجام شراب بیخ غم از دل بر کنی رفع غموم و هموم نمائی قوله

دل کشاده باش چون جام شراب | سر گرفته چند چون سم دنی

دل کشاده باش خندان و غورم باش سر گرفته سرفرو و متفکر و متحیر قوله

خاک سان شود در قدم نه همچون ابر | حمل رنگ آمیزی تر و امنی

سان مانند قوله

په چون ز جام بخودی رطله کشتی | کم زنی از خویشتن لاف منی

رطل پیمانۀ بزرگ غزل

نور خدا نماید آینه مجردی | از و ما در اگر طالب عیش میری

مجردی اول فرزندان بعدۀ علائق و عوائق بعدۀ ماسوا محبوب بعدۀ از خودی العجز بجز شرف این
بیچۀ منیری در کتبوبات فرموده تجرید است آنچه امروز یابی ازان آزاد بیرون آئی و تفرید آنکه در بند
فروان باشی و نیز تجرید از علائق و خلائق و تفرید از خود در دل غبار سے نه در پشت بار سے نه و با کس
شمار سے نه و در سینه بازار سے نه و با هیچ مخلوق کار سے نه چون مرید این تجرید و تفرید حاصل کند
جلوه گریش در عالم چنین بود که یاد او داذار ایت لی طالبان کن له فا و ما و این معنی درجه بد حاصل
آید نه یکبارگی و از آلودگی خویش بهر میت نخورد و نظر بر لطف و فضل او باید داشت که هزار عیب
را حبیب کند و خلیل و هزار موعده را مشرک و بسا پیر مناجاتی که بر مرکب فرومانده باز در خرابانی
که زمین بر شیر نر بند و در محبوب العاشقین است تجرید مجرد بودن محبت بخواهی در حسنات خواهی
در سیئات اگر چه روزه و نماز بود چون رضای دوست در ان نیست میدان که بتستی زبانه
و چون رضای دوست میخانه بود میدان که عین عبادت است چون سالک از خود بگردشده شروع لفظ
غلام در میخانه در آید خواه در صومعه خواه در ستاپی خواه ز نار بند هر جا که رود با او رود و چشم نیارند

بجز به کس کن چون حافظ تا اگر به خویش ما را که است عشق غزل

ما رأیت شیئا الا و رأیت لمدفیه روی او نماید لون الماء لون انما که بجا است در آید ساکن است نهاد
چند مقام قطع باید کرد تا در مقام تجرید قدم نهد و اصل را پس بیدندما التجرید قال تجرید العار من
غیر المحبوب تبر کردن از جمله اشیا بد و پوستن شرط راه تجرید آنست که چنان از خود برین شود اگر خود را
جوید نیا بد عرفت بی ربی دست آید از نجاست که روزی رسول علیه السلام در عالم تجرید بود که جبریل
آمد و حضرت را بر عادت قدیم ندید بایستاد گفت من جبرئیلم فرمود کسیت جبرئیل گفت ملک مقرب
رسول من المحمود الرب فرمود که محمد کسیت جبرئیل ما من در کشید پس ایستاد چون از آن حالت باز آمد
قال لی مع الله وقت لا یعنی فیب ملک مقرب لانی مرسل و قتی که ساکن از عالم ناشو بگفت
رود و دشمنان انما اولکم اولادکم از واجلم علی لکم و ناسوت گذار و قدم همت ملکوت چون بتبر جبرئیل
رسید باشد کمال تجرید رونما بد تقریب آنست چون از کثرت گذشته بود حدت سد جمال حد بیند ازل ابد محویند
چون محوئی محو شده باشد نه آنجا کاره نه آنجا دوستی نه یار نه آنجا قیل نه قال نه آنجا میل نه ما
بعضی گویند که توحید و تفریدی است اما در تفرید طلب بر جا است در توحید طلب تفع شد قوله

شعبه بازت کنی هم نیست این روا | قال رسول بنا ما انا قط من ادی | ادی

شعبه مکر و فریب بازی که هند بچخت گویند قط یعنی هرگز و دی اشیا یعنی و بی کاره که دشمن
در نیاید معنی آنست که هر ساعت فریب بازی میکنی و مرا مغالطه میدهی این و انیست از قول
فعل خود مایست که ملرب بازی و عبث نیا فریده بلکه براس کاره در خیابان آورده اند و قول رسول
بران شاهدی آرد که قال رسول ما انا قط من دی یعنی نیستم هرگز از اشیا عبث بی کار که نیاید
در شمار یعنی برابر کاره آفریده اند نه براس بازی و عبث آورده که قال الله انما خلقناکم
عبثا و انکم الینا لا ترجعون قول

از چه بچده مگر کشی تیغ جفا بکشمکش | فکر نیکنی مگر فی عهد مسدوی

عهد بکسر غین معجمه شمشیران مدوده صیغه واحد مؤنث اسم مفعول است من التمدید کشیدن مدود
در اصل مدوده بود اگر باتباع قرآن باید پرداخت پس اینجا تا از جهت دستی وزن و رعایت
انطاعت یا که در آخر مصرع است یای شباع است معنی آنست که از چه سبب بکدام جهت در خلاف کشی
تیغ جفا بکشمکش بگذارید که بر نیم گشته رحم آوردن نعمت افزودن است چنانچه مذکور است

بکین

ز رخه و گریزن بگذاریم چه پیشی به بر نیم کشته رخم بصد خون برابریست به مگر فکر نمیکنی که در شان	
دنیا داران و مردم آزاران فرموده آنها علیه هر موصداة فی عمد مسددة غزل	
نیست در خیل بتان مثل تو شاه عجب	بر فلک نیست چو رخسار تو مایه عجب
خیل گروه مهر گیا نام گیا به تیره تاریک غزل	
وقت را غنیمت آن آنقدر که بتوانی	حاصل از حیات ایجان بیک دست تاوانی
کام بخششی دوران عمر در عوض دارد	جمد کن که از عشرت کام خویش ستانی
کام بخششی برادر سایندن قوله	
پند عاشقان بشتن و ز طرب بتا بازا	کاینده نمی از زو شغل عالم قانی
طرب کنایه از عشق قوله	
پیش از اهل از زندی دم منزن که نتوان گفت	با طیب نام محرم حال در و پنهانی
طیب اشاره براه قوله	
یوسف عزیزم فرست او برادران سحر	کز عیش عجب بیدم حال پیر کنعانی
یوسف عزیزم کنایه از محبوب پیر کنعانی یعقوب قوله	
دل ز ناوک چسبست گوش و چشم لیکن	ایرو کماند ارت میر بر پیشانی
گوش و چشم منتظر شدن و نگه کردن و دیدن و محافظت نمودن پیشانی یعنی شوخی و بیجانی	
پیش او چون سر نادی باز پیشانی چه سود قوله	
ختم شکن نیست اند اینقدر که صوفی را	جنس خانگی باشد همچو لعل زمانی
جمع کن با حسانی حافظ پریشان	او شکیخ کیسوت محس پریشانی
شکیخ حسین غزل	
هو خواه تو ام جانان میدانم که میدانی	که هم نا دیده می بینی و هم نوشته میخوانی
هو خواه دوستدار قوله	
کشاد کاشاقان آن برود بیدار	خدا یک نفس با ما گره بکش از پیشانی
کشاد کاشاق قوله	
درینا پیش شبگیری که در خواب سحر بگذشت	بدان قدر وصال میل آن روز که در سحر

بن دوز و صا صا بسود آرزو
 که شغل خیل و دم منزن از بحر روی

درین عالم نماند چون دردا دران روزیکه درمانی مراد روز محشر قوله

ملول از همزمان بودن طریق کار و از نیست

بخش شوری منزل بیاد عهد آسانی

ملول ستره قوله

خیال جنب زلفش فریبت میدهد حافظ

نگر تا حلقه اقبال ناممکن بجنبانی

جنب حلقه غزل

هزار جلد بگروم که یار من باشی

قرار بخش دل بقیسار من باشی

بهد سنی بخش بخشند قوله

چراغ دیده شب زنده دار من گردی

انیس خاطر امیدوار من باشی

دار دارنده قوله

دران چنین که تبارن است عاشقان گیرند

گرت دست بر آید نگار من باشی

دران چنین دران محل گرت ز دست بر آید اگر از دست تو بر آید قوله

ازان عقیق که خونی دلم ز عشوه او

اگر کنم کله او را ز دار من باشی

ازان عقیق کنایه از لب مشوق عشوه فریب راز دار من باشی اظهار کنی مراد است عالم نسازی قوله

شود غزاله خورشید صید لاغر من

اگر آهوی چو تو یکدم شکار من باشی

آهوی چو تو چون تو آهوی قوله

دست بکلبه ازان عاشقان آئی

شبه انیس دل سوگوار من باشی

سوگوار ما تم زده قوله

سده بوسه کز دلبت کرده و ظیفه من

اگر او انگنی قمر خدار من باشی

بوسه مراد حصول استعدا و قبول کیفیت کلام صوری و معنوی و خواص است که از فحوا

کلام میر با نیک لب در لطف لب که شیرین جوے شد لطف خداست به باغ جان را

ز آب او نشو و نماست به و کلامی که در حیات صوری معنویست و قسم است قسمی بوسه

وحی منزل و آن مخصوص با نبیا و قسمی بی واسطه و آن مخصوص با اولیا معنی آنست که از جوے

لطف خود که کلام صوری و معنوی بود و بوسه که کنایت از استعدا و قبول کیفیت آن کلام سزود

وظیفه کرده و استقامت هم بر آن آورده اگر دانگنی بحکم و فی العده دین قرصدار من باشی و بحکم المکریم از
 وعد و فی زیر بار من باشی یعنی چون مرا از عوام و استعداد و قبول کیفیت آن کلام سز و بختند که از کلام
 صوی و لفظی که عبارت است از قرآن مجید از کلام معنوی و لقای که عبارت از کلام قدسی است
 خط و افریعی یا بم و بخوشوقتی میگرایم و این هر دو استعداد مرا وظیفه کرده اند و مدار من بر آن آورده که
 اگر دانگنی قرصدار باشی و بحکم زیر بار من باشی بوسه کنایه از جذبیه که موجب تجلیات می باشد و تجلیات
 چهار قسم است صوری که در همه موجودات بود و ختم آن بر صورت صاحب تجلی میباشد و تجلیات نوری
 و تجلیات ذوقی و آن در علوم و ادواق معارف میباشد و تجلیات ذاتی اختصاصی برقی میباشد
 و در شرح لمعات تجلیات نوری را در تجلیات صوری اخل ساخته و سر تجلی قرار داده پس تقدیر آن
 هرگاه تجلیات ذاتی جز گاه گاه نمیشود و نظر تجلیات نلشد باقیه که حصول آنها اکثر اوقات مرخوبان
 و آن را وظیفه میتوان گفت میفرماید که آن تجلی وظیفه من نموده و مقرر کرده و من باید از آن به با هم
 و انتظار آن میگویم بنزله قرض او باید کرد و اگر تجلی ذاتی برقی نیز اکثر اوقات حاصل خواهد بود باشد
 پس بوسه بر تقدیر ثانی راست می آید و این بیت خواجسته گفته بودی که شوم مست و بوسه بدم
 و عده از حد بشد و مانده دو دیدیم نه یک و آن اعتبار آنست که هنوز تجلی برقی ذاتی اختصاص نیافته
 و میتواند که خطاب بن بیت بر سر شد باشد یعنی گفته بودی که هرگاه مست شوم و از خود روم یعنی بقنا
 فی الله رسم ترا بوسه بدم یعنی بر اسرار ظاهری و باطنی واقف گردانم و عده از حد بشد یعنی این و حد مجر
 حصول تمنی یعنی مذکوره و آن و عده از آن حد گذشت چند بر آن بگذشت ما بموجب آن و عده
 هر دو شدیم و نه بکشتن اسرار شرف گشتم و نه بکشتن یک از آن هر دو شاید که مراد تجلی ذاتی
 و غیر ذاتی باشد چنانچه تجلی گاه چار قسم گویند گاه سه قسم و گاه دو قسم چنانچه در شرح گلشن ابرار
 و شیخ عبدالواحد بلگرامی گوید بوسه که بطلب عاشق متعلق است یکبوسه اشارت بطلب عاشق یکبوسه
 ثانی بالذات و شهوت و حظ و کونین و همچنین و بوسه بوسه یا بیشتر میباشد و بر مراتب قنای
 عشاق از حظوظ و لذات دارین بوسه که بنیای معشوق است اشارت است از قنای معشوق
 عاشق را قانا بوسه که بطلب معشوق متعلق است آنرا اشارت نیست نازک که بر سر و کاغذ نتوان نوشت
 سه باره که نداد بوسه از ناز به او بوسه محبت من ندادم و گاه از طلب بوسه اشارت کنند

این غزل در نسخ موجود نیست ۱۱

بر طلب عاشق فنا می وجود را با فتنای معشوق وجود عاشق را و این دو بیت را که از بهر بوسه ز لبش
جان نمیدیم به اینم نمی ستاند و آنم نمیدهد به گفته بودی که شوم مست بودیست بدیم به و دیده
از حد بشد و مانده دو دیدیم نه یک به محمول بر همین معنی کنند مخفی نماند که جزئیات فنا غیر محسوس اند اما بطریق
کلید منحصر در سه قسمت فناء ذات فناء صفات فناء افعال پس سه بوسه عبارتست از فناء
ذات سالک در ذات حق و فناء صفات او در صفات حق و فناء افعال او در افعال حق یعنی که
ذات و صفات و افعال سالک عین ذات و صفات افعال حق گردد و در وی از ایشان چیزی نماند
و در سه بوسه که بود نماز ما جدا مانده به من و تو رفته و خدا مانده + غزل

یا مبینا بحالی در جا من اللالی | یارب چه در خور آمد گروت خط هلالی

ابسام را اهل لغت داخل کتب ساخته جوایش دو نوعست تبسم در اصل تبسم بود و بضرورت شعر خواجگار
حذف کرده و نیز از بعضی فضلا بر سمع رسیده که ابسام و ابسمام یک معنی است درج وین یارب
مقام تحجب استعمال کرده اند گروت اسه گردخت - معنی آنست که اسه سپید کنند و ندان ای ظاهر سازند
لالی از درج دهان بر حال تباہ و روسی سیاه من یعنی اسه تبسم کنند بر حال پریشان صوت پریشان
و ده چه در خور لائق افتاده است گردخت خط هلالی مفرین مرغ است هم مفرین از آن روح باید و آنست
که منادی له اسه مالا جله الله اصراع ثانی است که در خاطرش همچو نقش نیست منادی له آن باشد که
اول منادی بر خاطر ترا شد بر کسی که در خور آن بود و او را ندانند و منادی له گاه مظهر باشد گاه مضمحل
چاک آرد که فحوا سے کلام بران دلالت کند و شعر آن بوجای آنچه درین اسم المدحی فی کل فعاله تقدیر چنان باشد
افعل یما سخن بخندک یعنی بکن با ما چیز که حمد سزا از ما درون شان باشد با اعتماد علم سماع بران
داشته و تخم این بنال بخاطر گاشته چنانچه یا الله یا الله بر زبان می آرد و میباید دانند که آنچه بخاک است
خدا میداند و مظهر در بعضی مقامات ظاهر الدلالة است بر آنکه مقصود زاینده است بهمین سبب چنانچه
خسران مبین است کما قال الله یا ایها الذین آمنوا اصبروا و قولہ یوسف اعرض عن هذا و در بعضی محلیات
محتاج شود و توضیح چنانچه بهمین شعر خواجگار که تمثیل این قسم سز و صبر با کنی مبین بکنند که مالا جله الله اصراع
ثانی است ظاهر نگردد و معانی درست نشود حضرت خواجگار این معنی را بخاطر آورده خواست که بموجب خور
از مینعی آگاه سازد پس او را باین و شغل نمود یعنی حال پریشان من که موجب تبسم تست بهمین خط مورد تست

که ز نیت بخش روی تست چنانچه خود فرموده **باغبان** همچو نسیم ز در باغ مران به کاب گلزار
 از اشک چو گلزار نیست **و نیز** خط هلالی همان خط عذار بود معنی بیان شود که اسے تبسم کنند
 بحال و روی سیاه من از دیدن حال من بگذر و در دیدن جمال خویش نگر که چه زینت دارد رخ
 هلال تو در برین تقدیر سزود که اورا چنین روا شود و همه منادی که در مصرع ثانی بود نزد خوبان **هلال**
 اقبال است که شامل حال جمیع مقاصد و مال است چون اقبال بدست آید ما ہی مراد است آمد معنی
 حقیقی آنست حال کنایه از عشق و در جاسم اللالی مشاهدہ تجلیات **هلال** شریعت و خط **هلال** تقلید شریعت
 سزومنی مشاهدات تجلیات چه در خور آید بکمال اتباع شریعت **عزرا** قوله **دل رفت دید خون شد**
 معنی این بیت آنست که در عشق و محبت **دل رفت** و دیده خون شد و تن خست و جان از تن
 برون شد و در عشق **عجبها** است که پے در پے آید و عاشق را در تعجب سے ربایند
 و در نسخه معجزات است اسے در عجز آورده دیگران اظهار این بیت ما تقدم قوله

دل خون شد ز دستش ز یاد چشم مستش | **او دیت با لرزایا ماللهوی و بابلی**
 ز زید مصیبت هوی کام و آرزو مراد عشق و یال گناه و یای و بابلی اشتباست معنی آنست
 و لم خون شد از دست تو و از ناز چشم مست تو آزرده شده ام بمصیبت ما هست گناه عشق و هو را
 عشق در هوا و لاله بود با نوا چون طالب بطلب رسید لاله خویش کیو کشید محب اہ آزار میندخوا
 گلهای مراد چنید عشق و هو را گناه نیست اسے برادر تصدین مانست فلاش مجر از هر و عالم دلون
 و بے ننگ و نام لا ابالی باک ندارم من و بمعنی بیباک قوله

العین با تنامت شوقا باهل نجد | **والقلب فی ات وجدنی دابة الغزالی**
 تنامت تا زانده کما قال الله ولات حین مناص پس تنامت در اصل نامت بوده تا از جهت
 وزن آورده نجد کو ہے اسے شہو کہ قوم یسے را بود در اینجا مقام و محنون او از عشق او آنجا آرا
 و الحال مقام ہر محبوبے را بنجد تعبیر کنند **غزال** آہو برہ و نام مرد از عرب کہ قبیلہ بنی غزال اند
 بدو منسوبے اینجا ہمین معنی است معنی آنست کہ چشم خواب نکر داز شوق ملاقات دابہ بنی غزال کہ
 عبارتست از معشوق و معنی حقیقی آنست کہ اسے شہسوار اسے مرشد برابر در وقت معشوب
 المعبود ازین غریب مجوز معروض دار کہ فلان را در شوق مشاهدات چشم مست بیخواب دل در

و بعد و اضطراب لغای خویش کرامت فرما و از کشا کشر تجلیات بر بالطف لایزالی لطف حق قوله

اللَّهُ وَرَبُّ الْمَلَائِكَةِ الْكُنُوفِ كَانُ الْكَبِيبِ فِيهَا | طَارَ الْعَقُولُ طَرًّا مِنْ نَظْرَةِ الْغَزَالِي

در بیعتنیکوئی رمل ریگ بیابان طرا همه نظر نگرستن غزال محبوب معنی آنست که مرغ خراب
خوبی و نیکوئی ریگی که دوست من در آن ساکن است و صحرای که یار من در آن ساکن اند پریدل از همه
نگرستن محبوب است در جلوه جمال مبهوت گشتم و در تماشای حال با کمال او بهیوش شدم چنانچه در همه
سالکان است که در حال مشاهده تجلیات بنمود شوند و از خود فانی گردند و از جمال با کمال او بهر و بگیرند
تم فاستقنی حقیقاً شفا من الزلالی بر خیز پس بنوشان مرا شراب -

قصاید پند و قصید الحاقیه

پس از محمد و ندی که بیست و بر همتا | اثنای نعت پیغمبر کنم از جان دل انشا

محمد و ما محمد الرسول احمد مبشر رسول بانی من بعدی اسمه احمد بشیر بشیر انذیر اسراج سر اجناب
دوده خاندان اساس بنیاد بنا عمارت نخستین نقطه فطرت اول مخلق بعد نوری شب
سبحان الذی سرے فیروزه گون طارم آسمان کرو میان فرشتگان ^{پیدا} همز و حانیان ملائکه بران
برنده تیران پرندة غران نرندة آذیا قدرت رفرف تخت مقام قرب و اودنی فکان
قاب تو سین ادنی احصا شمردن مانی نام نقاش و باب بخشنده معنی منزه طاق بخت
طافم بختایم صورت ظاهری معنی باطن سرا پوشیده جبر آشکارا قصیده

سپیده دم چو صبا بوسه دوستان گیرد | چین ز لطف هوا نکتہ بر جان گیرد
هوا زنگست گل در چین تنق بندد | افق ز رنگ شفق رنگ گلستان گیرد

تنق نیمه و پرده قوله

نواک چنگ بدانسان زند صلا و صبح | که پیر صومعه راه در معان گیرد

نوا آواز قوله

شبه سپهر چو زرین سپر کشد بردوش | بد تیغ صبح و عمود افق جهان گیرد

شبه سپهر آفتاب نیز خضافت بیانیه زرین سپر آفتاب تیغ صبح روشنی صبح و سرخی صبح عمود ستون

این قصیده در شیخ بو بو نیست

و چون بنیسه افق کساره قوله	
بر نعم زارع سینه شاهباز زرین بال	درین مقررش زنگاری اشکیان گیرد
زاع سینه شب شاهباز زرین بال آفتاب مقررش	بناوید که در زریان مقررش زنگار کنا به از آسمان قوله
چو شسوار فلک بنگر و بجب صبح	که خورشیدش چو دهر خاوران گیرد
شعشع و شتانی محیط نام در یاد هر یاد گیرنده خوشاب روشن تازه چشمپران سپر عم قوله	
چرا بصدغم و حسرت سپهر دایره شکل	مرا چو نقطه پرکار در میان گیرد
سپهر دایره گرد آسمان که مانند اثره گردنده است پرکار قلم آهینین که بدان دایره کشند قوله	
چهره بر تو نیست که نور چراغ صبح دهد	چه شعله که در شمع آسمان گیرد
پر نور و شمع آسمان ماه و آفتاب قوله	
ضمیر ل نکشایم بکس مرا آن به	که روزگار غیبوست تا گمان گیرد
ضمیر اندرون دل غیب و مشکین قوله	
چو شمع هر که بافشای راز شد مشغول	لبش ز مانده چو مقراض میان گیرد
افشا ظاهر کردن قوله	
کجا است ساقی نه و دامن که از سر مهر	چو نیم مست خودش ساغر گران گیرد
نیم مست مخمور قوله	
نوا و نغمه ز راجو بر کشد مطرب	کسے عراق زندگاہ اصفهان گیرد
نوا سرود اصفهان نام شهرے مبارک از ولایت فارس هواسے لطیف ارداهل اوزیرک باشند در صناعتهاے و آنرا در قدیم بیودیه خوانند و گویند هر قطعه که در عالم باشد ابتدا و آن از ولایت اسپهان بود و نیز گویند هر که در آن چیل روز مقام کنس بنجیل شود و خروج دجال هم از آنجا بود و آنرا اسپهان و سپاهان نیز گویند و نیز نام نواے قوله	
فرشته بحقیقت کس در سن عالم غیب	که روضه کر مش فتنه بر جنان گیرد
روضه باغ جنان بهشت قوله	
سکندر یکم مقیم حریم او چون خضر	ز فیض خاکد رش عمر جاوان گیرد
حریم خانه قوله	

گه که بر فلک سروری عروج کند	نخست پایه خود فرقی فرقدان گیرد
عروج بالا بر آمدن قوله	
با وج ماه رسد عوج خون چو تیغ کشد	به تیر چرخ بر دهمله چون کمان گیرد
تیر چرخ عطار دوتیر کمان چرخ دینیر تیر که کمال چرخش اندازند و نیز تیر سے مانند تیر هوای که از آهن سازند و در آن آرزو باروت کرده آتش زنند و ستر بند بر هر که خورد هلاک گردد - قوله	
عروس خاوری از شرع راس انور شاه	بجای خود بود از راه قیروان گیرد
عروس خاوری آفتاب قیروان نام شهره مغرب نیز هم مشرق دهم مغرب را گویند قوله	
ایا عظیم وقارے کہ ہر کہ بندہ است	ز رفیع قدر مگر بند تو امان گیرد
وقار عزیز و بزرگ مگر بند خادم امان گیرد و پناه طلبد قوله	
رسد چرخ عطار دھسترا تہنیت	چو فکرت صفت امر کن فکان گیرد
کن فکان مخلوقات قوله	
مدام در پی طفاست وجود عدوت	سماک ز امح از ان نزو شب عنان گیرد
سماک ز امح نام ستاره قوله	
فلک چو جلوہ کنان بگرہ سمندرا	کمینہ پایگہش اوج کہکشان گیرد
سمندرا سپ اوج بلندی ہوا کہکشان شکلے کہ شب در آسمان پدید آید قوله	
ملاستے چو شیدی سعادے دہرت	کہ مشتری نسق کار خود از ان گیرد
مشتری خریدار و نام ستاره نسق روشن قوله	
وران مقام کہ سیل عواش از چپ راست	چنان سد کہ امان از میان کران گیرد
کران کنسارہ قوله	
شکر کمال حلاوت پس از ریاضت یافت	نخست شکن تنگ از ان کران گیرد
شکن جسم ہر چیز و چین جامہ و جز آن و شکنندہ و کن و سر و دینری پیچ کہ در لف شاہان افتد تنگ ضد فراخ و شکم بذا سپ شتر سوخته و ستور نیز در کوه سخت قریب و خردار شکر و بار ستور و خردار مثل آن ایضا یعنی بسیار آید و بدین معنی تنگ تنگ مکر استعمال است و تنگ تنگ یعنی سخت نزدیک بود	

دیز نام مقام است از ترکستان زمین که ترکان تنگی منسوب اند بدان مقام قوله	
چشم بود همه حال کوه ثابت را	که حمله با سے چنان قلمر جهان گیرد
قلمر دریا و چاه بسیار آب پارسیان قززم گویند ۱۲ من ابراهیم شاهی قصیده	
پسیده دم که شدم محرم سرا سرور	شنیدم آیت تو بوالی صد زلب خور
<p>خدایو بیخ و انعم خداوند و پادشاه وزیر خدا یگان بادشاه سخن سخن شاعر زرا و فرزند و توشه و صل ربیع قدر بلند مرتبه شمائل خصلتها جمیل نیک نورانا الله غلی الہی کناہ و یجور تاریک نسیق حمار آواز خر معاص شنیدن نغمه داودی آواز سرود او و نام پیغمبر که الحان خوش داشت و صفا زبور بود او سب ادب دهنده سفر جبل نام میوه مقصور کوتاه پگاه وقت سفینه بیاض منشور پراگنده راعی شبان رسول ۱۴ داعی دعوت کنند مراد رسول علیہ السلام مقفور بادشاه چین هر که وزیر بادشاه از ان اشکان که فرزندان یافت بن نوح ۴ بود بعد سکندر بادشاه شد از وجد تاری ولایت داشت ملوک دیگر او را خدمت بکردند شصت دو سال ملک اندو ملک بگر که در ایام او ایشان را ملوک طوائف خواندند من ابراهیم شاهی قصیده</p>	
است ملک زل تا باید ملک تو مطلق	مے هر دو جهان یافته از وصف تو رونق
<p>کره بچه اسپ کسوت لباس عمیق نام جانور غلغل آواز شو سخن آواز سر مقام از پوستینهای نفیس که قیمتی بود کسوت ملوک ۱۲ من ابراهیم شاهی پنجاب جنبه از پشین پوشش ملوک خر جامه بریشی منند بالفعم نام ولایت و نیز پوستینه کسوت ملوک و بیشتر از حد و ظلمات آرنده من ابراهیم شاهی کمر آنچه بر میان بندند و نیز میان کوه مشل کمر کوه و بدین معنی بغیر ذکر کوه نیز آید من ابراهیم شاهی - قوله</p>	
آب از نظر بهیت تو شدل تو گوهر	زان آب بر آمد بهوا و و مطبق
<p>لما اراد احدان یخلق هذا العالم خلق جوهر انظر الیه بنظر الیه ذاب نصفین من بهیة الرحمن نصفنا ونصفه مار فاجری المار علی النار فصعد منہ دخان فخلق من ذلک الدخان السموات و خلق من تربۃ الارض و خلق السماء کان دخانا بیدق پیاده شطرنج لمن الملک اشارت بکرمی لمن الملک الیوم سد الواحد القهار قصیده</p>	

مجموعه این دیوان

مجموعه این قصاید

این قصیده در شرح مکتوب نیست ۱۲

مرا و لیست پریشان ز دست غم پا مال	چنانکه هیچکس نیست واقف احوال
<p>سویه گریزی نال می که از درون خالی باشد یعنی قلم همس آید غزال آهوبره در سیمان فروش مخلب چنگل ریبال شیر منال رخت نطق گویانی بحر دریا نوال بخشش عدیم مثال بی مانند سراچه خیمه قریب مرتبه فرغ و شنائی پگاه وقت رزم جنگ روین نام مبارز ایرانی که پدر او پیشک نام داشت داماد طوس بنی نیرام پسر فراسیاب روین تن اسفندیار را نیز گویند که در اینجا آورده که او روین تن بود فاما مورخان دیگر گفته که برو تعویذ ز ترشت بود بنا علیه زخم تیغ و امثال آن برو کار نیکر و آخر الامر هم در حیات پدرش ستم او را به تیر و شمشیر درو دیده زد و کشته و آنرا اسفندیار نیز گویند قدید گوشت خشک جامه کنه و ضم قاف و فتح وال آبیست جاز و چیننده میوه و جو کسند ندیم بنشین و پیشانی کشند مثل کرم و کرم زلال شیرین مقبل و فرج و شادی و بشیر و بلال اسماء غلامان قصیده</p>	
جو ز اسحر نها و حسا کل بر ابرم	یعنی غلام شاه هم و سوگند میخورم
<p>جو ز اتمام زنده و گویند سیاه سفید میان برچی است از برج آسمانی و صورتیست از صور جنوبی بصورت مردم قایم بدو کرسی منطبقه بسته و شمشیر پیش انداخته درینجا بهمین معنی است و حامل عبارت از ان شمشیرست جو زار مشهور حسا کل ندارد قوله</p>	
ساقی بیا که از مدد بخت کار ساز	کامی که خواستم ز خدا شد میسر
<p>کام مقصد قوله</p>	
شاهان از بعرش رسا تم سر فضل	ملوک اینجنابم و مسکین آندم
<p>ملوک بنده اینجناب آستانه قوله</p>	
من جبره نوش بزم تو بودم هزار سال	که ترک آن بخور کنس این طبع خوگرم
<p>بزم مجلس شراب آبجوره معروف بود که زرق و نصیب قسمت و گاهت - قوله</p>	
گر باورت نمیشو از بند اینجی پیش	از گفته کمال حدیثه بیا ورم
<p>باور اعتبار کمال نام شاعر قوله</p>	
گر بر کنم دل از تو و بردارم از تو مهر	آن مهر بر که افکنم آن دل کجا برم

این بیت کمال است قوله	
منصوبین محمد غازیست حسر من	وز این نجسته نام بر اعدا مظفرم
نجسته مبارک مظفر محمد قوله	
شاهین صفت طوطی چشم ز دست شاه	که باشد التفات بصید کبوترم
شاهین نام طائر شکاری قوله	
تبال دپس ندلم این طرفه ترکه نیست	غیر از هواست منزل سیمرخ در سرم
سیمرخ معروف قوله	
شعرم همین مدح که صد ملک دل کشاد	گویی که تیغ تست زبان سخنورم
یمن برکت قوله	
با سپهر ختر و فلکم داوری بسیت	انصاف شاه بادورین قصه اورم
داوری جنگ جلد و اور حاکم قوله	
شبل الاسد بصید دلم حمله کرد من	گر لاغرم ولیک شکار غضنفرم
شبل الاسد بچه شیر غضنفر شیر و مرد غلیظ قوله	
بنما بس که منکر حسن رخ تو کیست	تا دیده اش بزرگک غیرت بر دم
زرنگک بکسر یکم و سویم کار د خورد نول با دسته قصیده	
خیر مقدم مر جبا ای طائر میمون قدم	شادمان کردی مرا نازم ترا سر تا قدم
مقدم پیش رونده و دلیر و منزل قوله	
تا بدانی تو که هجران خون عاشق میخورد	نال شکیب در کار است آه صبحدم
شیر شب قوله	
گر چنین در حلقه پیچ زلف افغ بندیا	مهره توان بر آسان ایدل افسونم
افغ ماریست که مردم را بنظر کشد قوله	
آن گذشت ایدل که خواری بدی از دور	یار باز آمد بحسب عزیز و معتنم
معتنم غنیمت قوله	

حافظ از جان کسب رسول است و آمل او به بر این سخن گواست خداوند اکبرم به

گر حرم که خواهی آنچمال بے نقاب	لا اله الا الله و ان الله هو الحارسیان حرم
حرم خانہ قولہ	
خواجہ توران شاہ عادل ان جلال ملک و	بد آفاق علی عون ابوری غوث الامم
بدر ماہ شب چہانم عون یاری وری خلق غوث فریادیں امم امما قولہ	
صوت جاہ جلال مقصد فضل و کمال	منظر انوار حمت مصد حسن شیم
منظر جاہ نپور مصد جاہ صادر شدن شیم عادتہا قولہ	
ارفع اوضاع بدعت ناصب اعلام	ما حی آثار طغیان قاصع ظلم و ستم
ارفع بلند کنند اعلام نیز ما حی محو کنند آثار نشانیا طغیان بفرمانی قاصع بر کنندہ خواجہ کافی نام مرد وزیر چا سب نویسنده صیت آوازہ جو بخشش صدا آواز صد سینہ پیشگاہ دول و ابتدا و صاحب منصب و بازگشتن از جا و بدر آمدن از جاے اجم تن آور بیشہ علم نشان کہ اندر بیابان بود کوه بلند علم و جاہ و رایت معلی بلند قولہ	
آستان موضع دولت اکنون است و بس	دار و این قصر معلی نقش تاریخ قدم
قدم درینہ شدن و پیش روند قولہ	
بخت بیدارت چو می آید بصر او جو	خفته بدگردون ہنوز اندر شبستان علم
شبستان محل عدم ناچیزگی قولہ	
قلب من خواہان شکست حوال با بجا تو	ہر کرا دل نشکند فریوز گرد و لا حرم
قلب دل و فوج میانہ لا حرم لاچار قولہ	
ہاں نہ پنداری کہ تنہا میزنی قلبم	ہست ارباب دل باتست ارباب ہم
ہاں ہیشیا شو ہم جمع ہست - نام ابو جہل در جاہلیت ابو الحکم بود کمال دانش پیشوا خلق مینمود و چون ہاں سرور عداوت پیش آمد و جہالت اشعار خود ساختہ از زبان دشمنان آنحضرت ابو جہل برآمد نام سابقش محوشد معنی آنست کہ اسے دل زہار انکار اہل بدر نما و در عداوت ایشان سبب خسار فی القدسی من عادی لی ولیا فقد آذنتہ بالحر ب قولہ	
آقاہم مہجوب بود از خاک بوس و کت	در دوش مرد بودم باندر بیان دم

ندیان ہمیشگان ندم پشیمانی دوست کانا آنکه از جان عزیز از پیش یغما لوٹ کج و نشان
یا وہ گویان و ناسخن فہمان بیو تو فان میغتم غنیمت قصیدہ

شد عرصہ زمین چو باطرا رم جوان از پر تو سعادت شاہ جهان ستان

عرصہ کشادگی بیان سراے دہر کشادگی کہ در و درخت نباشد قولہ

خاقان شرق و غرب و غرب شرق او صاحبقران خسرو و شاہ خدایگان

خاقان بادشاہ ترکان و بادشاہ چین صاحبقران مولود کہ مسقط الفظ یا مسقط است او

بوقت و آن عظمیٰ باشد و بروج قرآن و طالع بود من ابرہیم شاہی قولہ

خورشید ملک پر و سلطان دادگر دارا و عدل گستر و کسرا کے نشان

کسرے نوشیروان دہر کہ شاہ فارس بود نشان علامت نشانہ قولہ

عظم جلال دولت دین آنکہ قلعش دار و ہمیشہ توسن ایام ز پران

توسن نارام قولہ

داراے دہر شاہ شجاع آفتاب ملک خاقان کامگار و شہنشاہ نوجوان

کامگار صاحب مراد قولہ

ما ہے کہ قدر طلعتش افروختہ زمین شایہ کہ شد ز ہمیش افراختہ زمان

افروختہ روشن افراختہ بلند قولہ

سیمرغ و ہم را نبود قوت عسرج آبخاکہ باز بہت او سازد آشیان

عروج بالا رفتن قولہ

حکمش روان چو باد بر طرف بحر و بر فہرش روان چو روح بر عصنا نسوان

تحت قورشک سندی شد و کیقتاد تاج تو عین افسر اراد و اوران

دارا دارندہ و نام شاہ دارا و حاکم قولہ

تو آفتاب ملکی ہر جا کہ میسری چون سایہ از قفای تو دولت بوران

ارکان پرورد چو داور بیچ قرن گردون نیار و چو تو اختر بصدقن

قران ہشتاد سال و بقولے سی سال قولہ

باقی تصانیف
دیوان حافظ

ہر دانشی کہ دل و منت زیادست	دار و جواب خامہ تو بر سر زبان
خامہ تسلیم قولہ	
دست ترا با بر کہ یار و شبیہ کرد	چون برہ بدہ این ہد و قطرہ قطرہ آن
شبیبہ مانند این اشارت بدست آن اشارت با بر قولہ	
علم از تو با کرامت عقل از تو با فروغ	شرح از تو در حمایت دین از تو در ایمان
کرامت بزرگی و شکوہ و دیدہ قولہ	
از خسرو رفیع جناب و منیع قدر	سے داور عدیم مثال و عظیم شان
رفیع بلند جناب آستان منیع بند قدر مرتبہ و اور آنکہ میان نیک و بد فضل کند و خداوند و حاکم عدیم عدم شان صفت بزرگی قولہ	
اسے آفتاب ملک و جنب ہمیت	چون ذرہ حقیر بود گنج شایگان
جنب برابر مقابل گنج شایگان بے پایان کند لان بفتح یکم و ضم سوم جنبے ہست انجام قولہ	
این اطلس مقررش نہ تو سے زر نگار	چتر بلند بر سر رخ گاہ خویش دان
مقررش بنا ہی مدور کہ برو بندوبان بر آیت کیان بادشاہان جبار کہ پنج بودند کثیر شد کیچکاد کیچکادس۔ کیچکاد اسپ۔ کیچکاد قولہ	
بودی درین گلشن از پر دلان تو	در ہند بو غلغل و در زنگ فغان
زنگ نام ولایت فغان شور۔ قولہ	
در دشت و م نیمہ زدی تا غریب کوس	در دشت سندرخت بیابان بیستان
بیستان نام ولایت رستم کیا از انیمروز ہم گویند قولہ	
تا قصر زرد ساختی و لرزہ او فتاد	در قصر کے قیصر در خانہاے خان
قصر محل قیصر بادشاہ روم ہر کہ باشد خان خانہ و کاروانسرا سے و بادشاہ ملک ہر کہند ہر کہ باشد قولہ	
آن کیست کو بہلک کند با تو ہمسی	از مصر تا برم و ز چین تا بقیروان
ہمسری۔ برابری مصر نام شہر روم نام شہر چین نام شہر قیروان نام شہر سے بمغرب و نیز	